

УДК: 338.439:637.5'64

Максим В.Л., аспірант[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Ключові слова: ефективність, економічна ефективність, виробництво, реалізація, сільськогосподарське підприємство, рентабельність, собівартість, ціна.

У статті наведені результати досліджень економічної ефективності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах Львівської області. Проведений структурний аналіз елементів виробничої собівартості м'яса свиней.

Постановка проблеми. За рівнем розвитку виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах Львівська область посідає 8 місце в Україні. Галузь, починаючи з 2008 р., активно зростає, нарощуючи темпи виробництва та реалізації продукції. Підприємствами області утримується понад 110 тис. голів свиней та виробляється більше 18,7 тис. т свинини. У 2011р. за показниками економічної ефективності виробництва м'яса свиней Львівська область займає друге місце в державі. Проте, значна частина підприємств з виробництва свинини в області залишається збитковими. Це обумовлює актуальність подальших дослідження економічної ефективності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах Львівщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ефективності виробництва у сільськогосподарських підприємствах висвітлені у працях багатьох науковців: В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, О.В. Мазуренко, В.П. Рибалка, С.М. Приліпка, І.В. Свиноуса, В.П. Ситника, І.Н. Топіхи, О.М Шпичака, В.В. Юрчишина та інших вчених-економістів.

Мета статті. Дослідження динаміки показників ефективності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах Львівської області.

Виклад основного матеріалу. На засідання постійної комісії з питань розвитку села та агропромислового комплексу начальник головного управління агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Д. Мороз зазначив, що в Львівській області майже 100 сільськогосподарських підприємств займаються розведенням та вирощуванням свиней, і тільки 10 із них утримують 1000 гол. і більше. Найбільшими виробниками свинини є ТОВ

[©] Науковий керівник – д.е.н., проф. П.М. Музика
Максим В.Л., 2012

«Галичина-Захід», ТОВ «Барком», ФГ «Едем», крім того 7 господарств області утримують від 1000 до 3000 гол. свиней [6].

У сільськогосподарських підприємствах утримується 38,6% поголів'я свиней Львівської області. У 2011 р. їх частка у виробництві свинини становила 47,1%, а в реалізації – 43,5%. Враховуючи це, доцільно розглянути динаміку результатів від реалізації м'яса свиней у сільськогосподарських підприємствах області за 2008 – 2011 рр., які представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати від реалізації м'яса свиней у сільськогосподарських підприємствах Львівської області за 2008 – 2011 рр.*

Назва показника	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.
Кількість реалізованої продукції, тис. т	2,4	6,3	11,3	13,0	115,0
Повна собівартість реалізованої продукції тис. грн.	25803,4	83498	134318,4	164308,5	122,3
Чистий дохід (виручка), тис. грн.	31683,1	86886,3	148849,2	195047,9	131,0
Прибуток (збиток), тис. грн.	5879,7	3388,3	14530,8	30739,4	211,5
Собівартість 1 ц, грн.	1087,65	1328,85	1188,22	1265,16	106,5
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	1335,49	1382,77	1316,76	1501,85	114,1
Рівень рентабельності (збитковості), %	22,8	4,1	10,8	18,7	173,1

*Джерело: [2,3,4].

У 2011 р. сільськогосподарські підприємства Львівської області реалізували 13 тис. т свинини, що на 15% більше ніж попереднього року та у 5,4 рази більше за обсяг реалізації 2008 р. Повна собівартість у 2011 р. відносно 2010 р. зросла на 22,3%. Це обумовлено підвищенням вартості кормової бази для годівлі свиней. Чистий дохід від реалізації у 2011 р. становив 195047,9 тис. грн., а це на 31,5% більше ніж у попередньому році. Зростання виручки від реалізації пов'язане із підвищенням ціни на свинину та збільшенням обсягів її продажу. У 2011 р. відносно більше зростання чистого доходу порівняно з повною собівартістю, зумовило одержання у двічі більшого прибутку ніж у 2010 р. Повна собівартість свинини у розрахунку на 1 ц протягом досліджуваного періоду зросла на 16,4%, а середня ціна реалізації на – 12,5%. Переважання середньої ціни реалізації над повною собівартістю у 2008 – 2011рр. обумовило прибутковість виробництва свинини у Львівській області. Найвищий рівень рентабельності, аналізуючи наведені у таблиці дані, був досягнутий у 2008 р. – 22,8%.

Ефективність є якісною характеристикою соціально-економічних процесів. Однак поряд із якісною характеристикою не менш важливою є кількісна сторона. Вона дозволяє виразити рівень та динаміку ефективності

через кількісні показники. Оскільки ефективність – комплексна категорія, то дати її оцінку можна лише за допомогою системи показників [1,с.39].

Вартісні та натуральні показники ефективності виробництва свинини у підприємствах Львівської області представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Ефективність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах Львівської області за 2009 – 2011 рр.*

Назва показника	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.
Середньодобові прирости, г	485	507	579	114,2
Вихід поросят на 100 свиноматок, голів	2057	2228	2111	94,7
Конверсія корму, к. од.	5,49	5,74	3,16	55,1
Оплата корму, грн.	2,52	2,29	4,75	207,4
Собівартість 1 ц приросту, грн.	1328,85	1188,22	1265,16	106,5
Ціна реалізації 1 ц м'яса, грн.	1382,77	1316,76	1501,85	114,1
Прибуток на 1 ц м'яса, грн.	53,92	128,54	236,69	184,1
Прибуток на 1 голову, грн.	32,55	132,70	277,18	208,9
Рівень товарності, %	73,98	90,18	94,65	105,0
Рівень рентабельності, %	4,1	10,8	18,7	+7,9 п.
Рентабельність продажу, %	3,90	9,7	15,7	+6,0 п.
Співвідношення виробленої продукції до поголів'я	0,12	0,15	0,17	113,3

*Джерело: розраховано за даними: [2,3,4,5].

За досліджуваний період спостерігається зростання економічної ефективності виробництва свинини у Львівській області. Так, рівень рентабельності виробництва у 2011 р. становив 18,7%. Це означає, що на кожну гривню витрат на виробництво підприємства в середньому одержували майже 19 коп. прибутку від реалізації. Порівняно з попереднім роком рівень прибутковості підвищився на 7,9 процентних пунктів. Ціна реалізації 1 ц м'яса свиней у 2011 р. становила 1501,85 грн. Відносно 2010 р. вона зросла на 14%. Повна собівартість 1 ц свинини за 2009 – 2011 рр. суттєво не змінилася, незважаючи на зниження показників конверсії корму та середньодобових приростів. Зменшення впливу на собівартість свинини даних чинників спричинене зростанням цін на готові комбікорми та складові, які до них входять. Відносно вище зростання цін на свинину порівняно з її собівартістю у Львівській області забезпечило одержання у розрахунку на 1 ц реалізованого м'яса 236 грн. прибутку, а на одну голову – 277 грн. Частка прибутку у виручці, яка одержана від реалізації свинини за 2011 р. становила 15,7%. Показник оплати корму, який визначає ефективність годівлі, підвищився у 2 рази. У 2011 р. кожна кормова одиниця згодованого раціону приносила 4,75 грн. чистого доходу. Вцілому, коефіцієнт виробленого м'яса свиней до їх поголів'я у Львівській області підвищився на 13,3%. Це означає, що в середньому на кожну

1000 голів свиней, які утримуються сільськогосподарськими підприємствами Львівщини у 2011 р. виробили на 200 ц м'яса більше ніж попереднього року.

Економічна ефективність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах області помітно відрізняється. Результати від реалізації м'яса свиней у сільськогосподарських підприємствах за районами Львівської області наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Результати від реалізації м'яса свиней у сільськогосподарських підприємствах за районами Львівської області у 2011 р.*

Назва району	Реалізація продукції						
	у фізичній вазі ц	Повна собівартість тис. грн.	Собівартість 1 ц м'яса свиней грн.	Чистий дохід тис. грн.	Ціна 1 ц м'яса свиней грн.	прибуток (збиток) на 1 ц продукції, грн.	Рівень рентабельності %
Бродівський	33	155	4696,97	30	909,0	-3787,8	-80,6
Буський	182	655,3	3600,55	230	1263,7	-2336,8	-64,9
Городоцький	172	209,2	1216,28	191,7	1114,5	-101,7	-8,4
Жидачівський	7748	10528	1358,8	12219,3	1577,1	218,2	16,1
Жовківський	3169	6601,2	2083,05	4530	1429,5	-653,5	-31,4
Золочівський	763	1075,6	1409,7	1057,4	1385,9	-23,8	-1,7
Кам'яно-Буський	49	81	1653,06	55,4	1130,6	-522,4	-31,6
Миколаївський	197	253,7	1287,82	205,9	1045,2	-242,6	-18,8
Мостиський	51	91,8	1800	62,6	1227,5	-572,5	-31,8
Перемишлянський	2908	4278,2	1471,18	4507,3	1549,9	78,7	5,4
Пустомитівський	276	376,8	1365,22	457,1	1656,2	290,9	21,3
Радехівський	1377	2060,7	1496,51	1685,3	1223,9	-272,6	-18,2
Самбірський	157	267,3	1702,55	189,9	1209,6	-493,0	-29
Сокальський	4918	6815,9	1385,91	5972	1214,3	-171,6	-12,4
Старосамбірський	425	507,1	1193,18	589,2	1386,4	193,1	16,2
Стрийський	105780	128642,3	1216,13	161045,4	1522,5	306,3	25,2

*Джерело: складено за даними Головного управління агропромислового розвитку Львівської ОДА.

У Львівській області, із двадцяти районів, свинарство розвивається у шістнадцятьох. Сільськогосподарські підприємства Яворівського, Сколівського, Турківського та Дрогобицького районів м'ясо свиней не реалізують. Найбільшу кількість реалізованої свинини одержують у Стрийському районі. На зазначений район припадає більше 80% продажу свинини, яку виробили підприємства Львівської області у 2011 р. Друге місце за обсягом реалізації м'яса свиней посідає Жидачівський район, підприємства якого було реалізовано 7748 ц свинини. На третьому місці – Сокальський район. Фактично він реалізував 4918 ц свинини не враховуючи 1654 ц, які вироблені та реалізовані ПП “Флора-С”, яке юридично зареєстроване у Львові, проте

розташоване у Сокальському районі. Свинарство розвивається також у сільськогосподарських підприємствах Жовківського, Перемишлянського та Радехівського районів. У Пустомитівському районі найбільше підприємство, яке виробляє свинину є ТОВ “Барком”. Воно розвивається за принципом замкнутого циклу, де вироблену свинину переробляє на власних забійних цехах, розфасовує та реалізує м’ясопродукти через власну торгову мережу та іншими каналами розподілу. На низькому рівні розвитку свинарство перебуває у підприємствах Бродівського, Буського, Городоцького, Золочівського, Кам’яно-Буського, Миколаївського, Мостиського, Самбірського та Старосамбірського районах області. На підприємства, які знаходяться у зазначених районах припадає близько 1,5% від загального обсягу реалізації м’яса свиней у Львівській області.

Найнижча повна собівартість свинини у Старосамбірському, Стрийському, Городоцькому районах. Витрати на виробництво та реалізацію свинини у відмічених районах становили в межах 1100-1220 грн. за центнер. Найвища повна собівартість зареєстрована у Бродівському районі – 4697 грн. за 1ц м’яса свиней у живій масі. Відносно високі витрати на виробництво та реалізацію свинини у сільськогосподарських підприємствах Буського та Жовківського районах. У 2011 р. за найвищими цінами свиней реалізовували підприємства Пустомитівського району. Середня відпускна ціна у них становила 1656 грн. за центнер. У Стрийському районі, який реалізував основну частку м’яса свиней на Львівщині, середня ціна 1 ц свинини становила 1522 грн. Надешевше м’ясо свиней у Бродівському районі – 909 грн. за 1 ц.

Незважаючи на те, що виробництво свинини у Львівській області рентабельне, більшість підприємств у 2011 р. одержали збитки. Найвищий рівень збитковості у Бродівському (80%) та Буському (64%) районах. Високий рівень збитковості, як видно з табл. 3, у підприємствах Жовківського, Кам’яно-Буського та Мостиського районів. Це обумовлено значною різницею між повною собівартістю виробництва свинини та нижчою за середній рівень ціною її реалізації. У 2011 р. високий рівень рентабельності виробництва свинини, який становив 25%, був досягнутий підприємством ТОВ “Галичина-Захід” Стрийського району. Оскільки дане підприємство реалізує абсолютно більшу частину свинини Львівщини, це значною мірою вплинуло на середній рівень показника рентабельності виробництва свинини в області. Враховуючи це, складається неоднозначна ситуація при якій, більшість підприємств, що виробляють свинину одержують збитки у той час, коли в цілому в області виробництво свинини є рентабельне. Очевидно, що при обсягах реалізації понад 10 тис. т, ТОВ “Галичина-Захід” здійснює вагомий вплив на розвиток та рівень ефективності виробництва свинини в регіоні.

Виробництво свинини потребує значних витрат на корми. В середньому по Україні їх частка у структурі виробничої собівартості становить 64 – 65%, проте у сільськогосподарських підприємствах Львівщини вона перевищує 75%, при менших удвічі витратах на оплату праці. Витрати на вирощування свиней на м’ясо за елементами в Львівській області за 2008-2011 рр. наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Витрати на вирощування свиней на м'ясо за елементами в Львівській області за 2008 - 2011 рр., тис. грн.*

Елементи витрат	Роки				2011 у % до 2010р
	2008	2009	2010	2011	
Витрати всього у тому числі:	40520,8	90697,3	109066,9	167555	153,6
прямі матеріальні витрати з них:	32979,6	75763,9	93122,4	143436,7	154,0
корми	27815,3	66136,5	77969,3	125249,7	160,6
нафтопродукти	582,2	1335,5	1200,4	1631	135,9
оплата послуг і робіт сторонніх організацій	1414,1	1319,3	2414,4	2387,1	98,9
решта матеріальних витрат	3168	6972,6	11538,3	14168,9	122,8
прямі витрати на оплату праці	3929,7	5515,7	5802,5	6555,6	112,9
інші прямі витрати та загальновиробничі витрати всього з них:	3611,5	9417,7	10142	17562,7	173,2
амортизація необоротних активів	2628,1	7085,5	8097,7	12754,7	157,5
відрахування на соціальні заходи	784,4	1503,6	1529,8	1597,9	104,5
решта інших прямих та загальновиробничих витрат	199	828,6	514,5	3210,1	623,9

*Джерело: [4].

За 2008 – 2011 рр. у сільськогосподарських підприємствах Львівської області спостерігається стрімка динаміка росту виробничих витрат. Так, у 2011 р. витрати на виробництво м'яса свиней порівняно з 2008 р. зросли у 4 рази. В тому числі витрати на корми, які займають основну частку виробничих витрат збільшилися за досліджуваний період у 4,5 рази. Витрати на оплату праці у сільськогосподарських підприємствах львівської області, які виробляють свинину зростають повільнішими темпами ніж інші статті витрат. На високотехнологічних підприємствах дана ситуація є результатом підвищення у них продуктивності праці, що зумовлює необхідність меншої кількості працівників, які беруть участь у виробничому процесі.

У структурі виробничих витрат суттєвих змін за 2008 – 2011 рр. не відбулося. Понад 70% усіх виробничих витрат на вирощування свиней становить вартість кормів. За досліджуваний період коливання частки витрат на корми не перевищила 5%. Частка амортизації необоротних активів становить 8%. Проте частка витрат на оплату праці у 2011 р. досягнула всього 4%. Відповідно, спостерігається зниження витрат пов'язаних з відрахуванням на

соціальні заходи. Структура виробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах Львівської області відрізняється від середньої в Україні більшою часткою витрат на корми та амортизацію необоротних активів, однак меншою часткою витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи.

Висновки. Ефективність виробництва свинини за досліджуваній період у сільськогосподарських підприємствах Львівської області зростає. У 2011 р. рівень рентабельності виробництва м'яса свиней становив 18,7%, що на 7,9 процентних пунктів більше ніж попереднього року. За показниками ефективності підприємства області посідають 2 місце в Україні, проте значна частина господарств, які виробляють свинину функціонують збитково через високу собівартість виробленої продукції.

Література

1. Онисько С.М. ефективність АПК в умовах перехідної економіки / С.М. Онисько. – Львів: Українські технології – 2001. – 388 с.
2. Сільське господарство України 2011. Статистичний збірник Державний комітет статистики України. – Київ. – 2011. – 386 с.
3. Сільське господарство Львівщини. Статистичний збірник. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів. – 2011. – 172 с.
4. Статистичний бюлетень “Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах” за 2011р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Тваринництво України. Статистичний збірник Державний комітет статистики України. – Київ. – 2011. – 210 с.
6. Стан розвитку тваринництва у Львівській області. Мороз Д. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // www.oblrada.lviv.ua

Summary

Maxym V.L., PhD student

L'viv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

ECONOMIC EFFICIENCY OF PORK PRODUCTION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES IN L'VIV REGION

The results of studies of economic efficiency of pork production in agricultural enterprises, Lviv region. The structural analysis of the elements of production costs of pork.

Keywords: *effectiveness, efficiency, production, sales farm, profitability, cost, price.*

Рецензент – к.е.н., доцент Батюк Б.Б.